

Aslander

Rien van den Berg

Aslander

 Plateau

Een uitgave in samenwerking met BCB, ter gelegenheid van de Week van het Christelijke Boek 2012.

Brancheorganisatie voor het
Christelijke Boeken- en Muziekvak

Neem uw *Aslander* deze zomer mee naar Ameland en ontvang op vertoon van uw boek korting bij Strandrestaurant The Sunset, Herberg De Zwaan en de VVV Ameland.

Copyright © 2012 Uitgeverij Plateau, Barneveld

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden veele-
voudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of open-
baar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch,
mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of op enige andere manier,
zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

ISBN 978 90 5804 067 1
NUR 331

Omslag: Geert de Koning
Typografie: Scriptura

www.uitgeverijplateau.nl

1

Toen de veerboot begon te schudden, schokte en slagzij maakte, raakte Lammert Aslander in paniek. Beelden van veerbootrampen – of waren het beelden uit films? – schoten door zijn hoofd. Water dat binnenstroomde, auto's die over het dek schoven, waardoor het schip nog meer slagzij maakte, in paniek vluchtende mensen, ouders die hun kinderen vastgrepen en weer kwijtraakten in het tumult... Aslander sloot zijn ogen. Hij beseftte dat hij bij het raam zat, met naast zich twee mensen die eerder bij de uitgang zouden zijn dan hij. Zou hij het kunnen, voor zichzelf vechten, voor zijn eigen leven, ongeacht wat er achter hem gebeurde, in een poging aan dat zoutwatergraf te ontsnappen? Of andersom: zou hij het lef hebben een ouder met een kind te helpen, ook al zou hem dat zelf..

Er gebeurde niets. De zware motoren zwegen, er klonk geen gegil en geen gestamp van vluchtende mensen. Aslander beseftte hoe vast het zat in zijn hoofd. Hij had niet meer de ruimte om een beetje lenig om te gaan met onverwachte situaties. Toen hij zijn ogen weer opendeed, zag hij vragende blikken. Passagiers op het volle benedendek van de veerboot keken elkaar aan, in de verwachting dat de ander wel zou weten wat er aan de hand was. Maar die ander keek vragend terug. En ondertussen scheen de voorjaarszon aarzelend, het water van de Waddenzee was kalm en ging aan de horizon haast naadloos over in de lucht erboven. Grijssoorten die zwaar waren van groen, geelbruin en blauw. Een schildersdroom. Een meeuw zweefde bijna roerloos voor het raam langs.

Was hij gezien? Hadden de mensen bij hem aan de tafel zijn paniek opgemerkt? De jongen tegenover hem niet. Die zat, diep weggedoken in zijn jas, met een apparaat te spelen dat Aslander niet kende. Een primitief soort spelcomputer, zoiets. Af en toe onderbrak hij zijn bezigheid. Dan keek hij lange tijd, onbeweeglijk, naar buiten – of naar binnen, dat was moeilijk te zeggen. Ogen open, nauwelijks knipperend. Voor hem op tafel lag een krant die hij er neergelegd had om hem daarna te vergeten. Een lokale krant, opengevouwen, met op de voorpagina een foto van

een man, kennelijk vermoord. ‘Politie staakt onderzoek’, meldde het eilandblad.

De twee passagiers naast Aslander op de bank – een jonge vrouw en een wat slungelige man van middelbare leeftijd – waren met elkaar in gesprek geraakt over het plotselinge vastlopen van de boot.

De vrouw schuin tegenover hem keek hem recht aan. Aslander ontweek haar blik en keek het raam uit, maar in de spiegeling van het raam zag hij haar opnieuw – en zij hem. De vrouw, Aslander schatte haar tegen de zestig, had het gezicht van een roofvogel. Alert, scherp, dreigend. Haar handen, de magere vingers gekromd, lagen roerloos op het tafelblad. Stil als een biddende slechtvalk.

Aslander had geen zin in een gesprek. Hij was naar het eiland gegaan om even weg te zijn, weg uit Leiden, weg van zijn werk. Om zich een houding te geven onder haar priemende blik, trok hij de krant naar zich toe.

Hij hoorde de motoren aanslaan. Er ging een trilling door het schip, maar daar bleef het bij. De motoren gingen weer uit.

In de eilandbode, las Aslander, werd een rechercheur van de politie geïnterviewd, die inderdaad meldde dat het onderzoek naar de moord op een eilander op niets was uitgelopen. Nou ja, dat zei hij natuurlijk niet. Hij had kennelijk op schoot gezeten bij beroepsvoorlichters. Hij formuleerde zorgvuldig dat de politie ‘het speciaal geformeerde onderzoeksteam voorlopig ontbond’, omdat in het onderzoek ‘onvoldoende voortgang geboekt werd’ en de politie aan de wal de uitgeleende collega’s ‘hard nodig’ had voor andere zaken die ‘hoge prioriteit’ hadden. Als er ‘ontwikkelingen’ waren op het eiland, dan kon hij opnieuw verzoeken het team bij elkaar te roepen.

Muurvast dus, concludeerde Aslander.

Na een tijdje begonnen de motoren van de veerboot weer te brommen. Het schip trilde en schudde, de motoren ontketenden nog meer paardenkrachten dan de vorige keer, maar vaart kwam er niet in het schip.

Aslander keek op. Buiten het raam woelde zandwater omhoog. De slungelige man, die nog steeds tegen de jonge vrouw aan het praten was, gaf in bloemrijke taal zijn visie op de zaak: ‘We zit-

ten zo vast als een psychoot in een dwangbuis. Niet te veel op je horloge kijken de komende uren, dit wordt nog een hele zit. Dik kans dat we op hoogwater moeten wachten. We liggen als een gestrande potvis op een wadplaat.’

In een flits zag Aslander dat de roofvogelvrouw nog steeds haar blik op hem gericht hield. Hij dook weer in zijn krant. Na een tijdje stopte het brommen en meldde de kapitein via de intercom wat de passagiers al vreesden. ‘Dames en heren, we proberen los te raken van een ondiepte. Dit gaat helaas enige tijd duren. We houden u op de hoogte van de ontwikkelingen. De rederij biedt u straks een consumptie aan vanwege het ongemak.’

‘Hij bedoelt: we krijgen ons geld niet terug.’

Zonder op te kijken wist Aslander wie er sprak. Ze had precies de stem die hij verwacht had. Een stem als een klauw. Als ze hem nu nog steeds aankeek, had ze het tegen hem gehad. Aslander besloot zijn ogen strak op de krant gericht te houden. Voor het gemak concentreerde hij zich op de inhoud van het bericht. Het was een lang en compleet verhaal. Ongetwijfeld was de moord een gebeurtenis die het eiland had beziggehouden. Aslander zette de zaken op een rijtje.

Vermoord: Daniël van der Meulen. Leeftijd: 58. Beroep: werkte voor een installatiebedrijf, deed een klusje voor kabelbedrijf UPC. Hoe: gewurgd met een tv-kabel. Plaats van de moord: een nieuwbouwhuisje, gebouwd in een ‘historische’ stijl. Eigendom van een Duitse familie. Niet thuis. Natuurlijk waren de eigenaars niet thuis, dacht Aslander: ze ‘woonden’ waarschijnlijk hooguit drie, vier weken per jaar op het eiland. Was er een verdachte? Ja, ook een eilander, een kennis van het slachtoffer. Ruzie om een vrouw. Opgepakt, een tijdje vastgehouden en daarna weer vrijgelaten. Geen verdachte meer. Officieel dan. Aslander wist dat de politie weinig anders kon zeggen. Zolang je een verdachte hebt, moet je doorzoeken.

Tot Aslanders verbazing had de journalist juist deze verdachte, ene Stijn Walstra, om een nogal uitgebreide reactie gevraagd. Een merkwaardig soort openheid. Misschien typisch iets voor een eiland, dacht Aslander. Zo van: je houdt hier toch niks verborgen, dus gooi dan alles maar op tafel. Of als een soort publiek eerher-

stel, nodig om de man weer in de gemeenschap opgenomen te krijgen. De voormalige verdachte, Walstra, betoonde zich in de krant 'opgelucht natuurlijk'. 'Het is verschrikkelijk als je verdacht wordt van iets wat je niet gedaan hebt.' En die ruzie om een vrouw? 'We hebben nooit ruzie om een vrouw gehad,' was het eenvoudige antwoord. 'Daniël en ik kenden elkaar al van heel lang geleden, wij konden over veel dingen ruziemaken, maar niet om een vrouw. Daniël was homo. Ik betreur zijn overlijden zeer.'

Einde verhaal. In de krant dan. Aslander kreeg er een onbehaaglijk gevoel bij. Hij wist niet waarom, maar het kwam hem voor dat Walstra de eilandgemeenschap iets heel nieuws vertelde, met die homoseksualiteit van het slachtoffer. Alsof niemand dat intieme detail van de vermoorde man geweten had, en Walstra het uitgerekend op dit moment openbaar maakte.

'Walstra liegt.' De stem snerpte zo schel in Aslanders oren dat hij onwillekeurig opkeek. De roofvogelvrouw had het inderdaad tegen hem. Praten werd bij haar zo iets als woorden in trommelvliezen krassen. Even was Aslander van zijn stuk. Hij keek naar de krant, en toen weer naar de vrouw, die haar magere vingers nog steeds roerloos op het tafelblad liet liggen. Ze moest goede ogen hebben, dacht Aslander. Ze had de gelegenheid gehad om de krant te lezen, die had immers de hele tijd op tafel gelegen. Maar Aslander wist zeker dat hij de eerste was geweest die de krant had aangeraakt nadat die door de jongen tegenover hem op de tafel was gelegd. Als de vrouw het hele stuk vanaf haar plek had kunnen lezen, mankeerde er niets aan haar ogen.

'U bedoelt...?'

De vrouw tilde haar hand even op en legde hem toen weer op het tafelblad. 'Jij werkt met mensen. Je hebt gevoel voor verhoudingen. Kun je dat niet bedenken?'

Aslander schrok. Gokte de vrouw? Hij was dominee, maar in zijn uiterlijke verschijning leek hij in niets op het clichébeeld dat mensen van dominees hebben – en daar had hij heel goed over nagedacht. Lang haar, smaakvol gekleed, goed onderhouden lijf... Niets zo erg als een dominee die eruitziet als een dominee. Ze *moet* gegokt hebben, concludeerde Aslander.

De vraag bleef natuurlijk waarover die Walstra dan gelogen

zou hebben. ‘U bedoelt dat het slachtoffer géén homo was?’

‘Nee, dat bedoel ik niet,’ zei de vrouw afgemeten.

‘U bedoelt, als u het goed vindt dat ik even aanhaak bij jullie gesprek, dat deze beide mannen wel degelijk ruzie gehad hebben om een vrouwspersoon. Toch?’ Het was de slungelige man. Met een handgebaar, bijna verontschuldigend: ‘Ik heb het stuk op de pier in Holwerd al gelezen, en had er ook wel een vraagje bij.’ Hij had een zachte, net niet lijkige stem met een onmiskenbaar Hollands accent. Rotterdam, die hoek. Niet de stad, maar een van de plaatsen eromheen.

‘Waarom denkt u dat ze wél ruzie hadden?’ vroeg Aslander. Hij was verlost van het een-op-een contact met de valkvrouw, maar hij had liever gehad dat zijn opluchting daarover niet aan zijn stem te horen was geweest.

‘Nou, de...’

‘Nee, laat de dominee dat maar eens bedenken,’ kraste de vrouw. Ze zei het niet eens onvriendelijk, viel Aslander op. Die schelle stem had ze nu eenmaal. Maar hij was nu toch wel benieuwd of ze zijn beroep gokte of niet.

‘Dominee?’ vroeg hij met een grijnslachje.

‘Niet dan?’ kaatste de vrouw.

De stilte die volgde duurde zo tergend lang dat er een soort machtsstrijd ontstond. Doorvragen had geen zin. De vrouw was vastbesloten niet meer prijs te geven. Ze was kennelijk graag in de aanval en wilde dat zo houden. Aslander op zijn beurt kon niet gewoon toegeven dat ze goed gemikt had. Dat stond gelijk aan verliezen. De rare houding van de onbekende vrouw deed een beroep op zijn strijdbaarheid.

Hij gooide het over een andere boeg. ‘De verdachte brengt het punt van de homoseksualiteit in, om de aandacht af te leiden van iets anders...’ begon hij. Maar waarom dan? dacht hij bij zichzelf. Waar moet de aandacht van af?

Ineens zag hij het: ‘Ze hebben wel degelijk ruzie gehad om een vrouw. En die ruzie is een centrale kwestie geweest in het onderzoek ook, anders had de politie hem er nooit voor vastgehouden. Dat is toch wat u bedoelde?’

Aslander keek haar aan en aarzelde even, zich afvragend of hij

ook de volgende conclusie kon trekken. Hij begon er zowaar een spelletje in te zien. ‘En als ik me niet vergis, leven zowel de verdachte als de vrouw nog steeds op het eiland. Want als de verdachte liegt, is dat waarschijnlijk om een praatjescircuit het zwijgen op te leggen. Toch? En als de vrouw niet op het eiland leefde, hadden de praatjes geen kwaad gekund. Wat denken jullie? Maar dan is de vraag...’

Vanuit zijn ooghoek zag Aslander dat de jongen tegenover hem bewoog. Niet de jongen, zijn ogen. Misschien zelfs niet zijn ogen, Aslander kon het niet goed thuisbrengen. Iets in zijn houding was veranderd. Zijn hoofd stond nu in een wat ongemakkelijke houding op zijn schouders, hij moest zijn nek een beetje forceren om naar buiten te blijven kijken.

‘Maar dan is de vraag waarom hij die vrouw ineens uit beeld probeert te krijgen,’ vulde de man van middelbare leeftijd Aslanders halve zin aan. ‘De vraag is waarom hij liegt.’

‘Hij beschermt misschien de vrouw in kwestie,’ opperde Aslander.

‘Zie je wel,’ zei de roofvogelvrouw. ‘Dominee. Altijd op zoek naar het goede in de mens. Die meneer Walstra beschermt zichzelf! Hij liegt opzichtig.’

‘Dat moet u uitleggen,’ zei Aslander.

De vrouw had die uitnodiging nauwelijks nodig. ‘Hij gokt op twee dingen. Een: dat de politie niets mag roepen over de kwestie, en zijn leugen dus niet zal corrigeren. Beroepsgeheim, rechtsbescherming van verdachten en meer van die flauwekul, en twee...’

‘... Op het zwijgen van het slachtoffer,’ voegde de slungelige man toe, met pretlichtjes in zijn ogen. ‘Hij roept dat het slachtoffer de Griekse beginselen was toegedaan. Nou, niemand die dat ooit nog kan verifiëren.’

‘Hoezo niet?’ vroeg Aslander.

‘Omdat de man geen vrienden had, dominee,’ zei de vrouw. ‘Denk na: een dorp op een eiland. Een beperkt aantal verdachten dus. En dan een team van rechercheurs erop, dat ten langen leste op de proppen komt met één potentiële dader – die vrijgelaten wordt omdat ze hem niks kunnen maken. Dan zijn er twee mogelijkheden. Een: de hele gemeenschap zwijgt – maar dat is

onwaarschijnlijk. Twee: het slachtoffer had niet veel contacten. Als hij een eenling was, heb je verklaard waarom de politie zo weinig grip op de zaak kreeg.'

Aslander was blij dat de andere man haar ook even verbaasd zat aan te kijken. Zo snel en stellig als deze vrouw haar conclusies trok!

Als dat mens gelijk had, besepte Aslander, loog de verdachte niet alleen over de relatie met die vrouw. 'Als de man echt een zwiigende eenling was, speelt die verdachte hoog spel door te suggereren dat ze vrienden waren.'

'Precies,' zei de lange man, alsof hij die conclusie ook zelf al getrokken had. 'Maar misschien gokt hij dat hij ermee wekomt. Van zo'n eenling zal ieder het zijne gedacht hebben. En als er dan iemand met een logische verklaring voor dat gesloten gedrag komt, is men geneigd dat te slikken. Je moet met elkaar verder, en dan is het handig als het plaatje een beetje rond is. Je vraagt van een zoet koekje niet hoe het gebakken is. Waar of niet, er zit een aanvaardbaar etiketje op de zaak. De man was niet getrouwd, leefde alleen, zocht geen contact...'

'Dus was hij tóch homo?' vroeg Aslander.

'Nee,' zei de slungelige man met een nonchalant handgebaar. 'Dat is een verzinzel van die Walstra. Dat hebben we net vastgesteld.'

Ineens keerde de havikvrouw zich naar de man tegenover haar. 'Néé meneer,' zei ze afgemeten. 'We hebben vastgesteld dat die homo-opmerking een leugen *diende*. Die verdachtmaking dient om de aandacht van hem en die vrouw af te leiden. Voor mijn part wás Van der Meulen homo.'

Als door een slang gebeten schoot de jongen tegenover Aslander omhoog uit zijn jas. Zijn computertje viel uit zijn handen op tafel. Zijn gezicht was een en al woede. Zijn stem was dreigend zacht en kortaf. 'Daniël was geen homo.'

Op datzelfde moment meldde zich een knul met een blonde kuif bij de tafel. Hij droeg een uniform van de rederij. 'Ik mag u iets te drinken aanbieden. Koffie, thee?'